

AZ ÁLLAPOTOS MENYASSZONY

Játék két hangra

PODOLSZKI JÓZSEF — VAJDA GÁBOR

1. jelenet

Szín: balról asztal két székkal, jobbról lépcsősor, a háttérben vászon, kétoldalt céltábla.

LÓTH: *(a lépcsőkön ülve gépiesen újságot olvas)* Született 1946-ban, apja kisiparos. A család mindent rááldoz, de ő dacos, korán megnyilvánulnak szadista hajlamai. Ötéves korában gilisztákat gyűjt, táplál és nevel, hogy végül feldarabolja őket nagyapja rozsdás fejszével. A giliszták egytől egyig meghalnak — vérmergezésben. Elemista korában is megfontoltan követi el csínyeit, a lányok copfját cibálja, áramot vezet a tanári szoba kilincsébe. Tizenhét éves, amikor kétes hírű nőekkel barátkozik. Kerüli a munkát, apját kigúnyolja, mert sírva fakadt egy távoli rokonnak a temetésén, pedig az elhalálozott milliókat hagyott a családra. Most egy sztriptíz táncosnóval mutatkozik, akitől jól értesült körök szerint utódot vár. *(játéknyíllal a kezében a céltáblához lép)*

HANG: Az óra elérkezett.

LÓTH: *(dob)* Talált.

HANG: A boldogok boldogulnak.

LÓTH: *(dob)* Nem talált.

HANG: A veszendők elvesznek.

LÓTH: *(dob)* Talált.

HANG: A szeretők szeretnek.

LÓTH: *(dob)* Nem talált.

LAJOS: *(bejön, várakozva megáll)*

HANG: A tévelygők eltévednek.

LÓTH: *(dob)* Talált.

LAJOS: Nem talált.

LÓTH: Szervusz.

LAJOS: Szervusz.

LÓTH: Hogy vagy?

LAJOS: Köszönöm jól. *(szünet)* Hogy vagy?

LÓTH: Köszönöm jól. *(szünet)* Szüleid?

LAJOS: Köszönöm jól. *(szünet)* Szüleid?

LÓTH: Köszönöm jól. *(szünet)* Kaptál munkát?

- LAJOS: Igen. (szünet) Kaptál munkát?
- LÓTH: Nem. (szünet) És van időd?
- LAJOS: Van. (szünet) És van időd?
- LÓTH: Van. Ülünk le.
- LAJOS: Ülünk le. (a lépcsőkre ülnek)
- LÓTH és LAJOS: Kezddetjük.
- LÓTH: (üveget és poharakat vesz elő, tölteni akar; a vásznon a Rubin-Vinjak címkéje jelenik meg) Rubin-Vinjak: hat év — öt királyság; ezerkiláncszázhatvanegy, hatvankettő, hatvanhárom, hatvannégy kimaradt, de ismét trónol hatvanötben és hatvanhatban. Igyál!
- LAJOS: Csak vörös bort szabad.
- LÓTH: Szabad, nem szabad. (karikírozva) Oh, már foglalt vagyok. (természetesen) Nem tánc ez, és nem vagy kisasszony. Ha nem szabad, hát akkor is: igyál!
- LAJOS: Igen... de az egészség... A munkahelyemen kipárolgó vegyszerek előbb-utóbb kilyukasztják a gyomrom. A mennyasszonyom viszont este nyolckor vár.
- LÓTH: Persze, lány, asszony, gyerek, anyák, nagyatyák, tisztos tútorok, gyógy-gyógy, bece-bece... Attól még senki nem dalolt. De ez... ez (tölt magának, iszik), szeretem, ha mértéktelen és vidám a társaság.
- LAJOS: Nősülök, barátom. (megjelenik a nő) Százhatvanöt magas, hozzám való. Öt centivel alacsonyabb, nem hárommal, ahogy sokan állítják. Mellbősege kilencvenhét, hú! a fara. Szemüveget divatból hord. (dalol, közben Lóth vállát veregeti bizalmasan, de az közömbös marad, ő is lecsendesül)
- divatból hord
női hóbort
a divat a divat a divat
- Jó állása van. A vállalatban is. Hamarosan feleségül veszem. Szép hozományra van kilátás.
- LÓTH: Hát ez pompás. Erre már csakugyan poharat. (tölt) Proszit! (fenékiig issza)
- LAJOS: Egyelőre még csak a lakásépítésnél tartunk. Kölcsönt vettem fel: az igazgató bizottság elnöke vagyok. (nevet, de mindjárt el is réved) Három szoba lesz. (a vásznon megjelenik a terverajz és a makett) Két fürdőszoba... dolgozószobám fekete... vagy barna... ablakomból kinézve békés platánok, örökzöld sövény, középen játékos szökőkút...
- LÓTH: (gépiesen; a vásznon gyárnegyed, forgalmas városi utca, nyomortanya, park képe váltakozik) A gyáripar fellendülése néhány év alatt puffedtekké tette városainkat, többtermelés, többtermelés, a munkaerő tömeges bevándorlása és a növekvő népszaporulat — fogyasszon! fogyasszon! — túlnépesedéssel fenyeget, a gyárkérmények és a motoros járművek másodpercenként több tonna korommal szennyezik a levegőt — ne lépj a fűre, nem vétett ellened! —, a vadépitkezés elharapózóban, menekülni, menekülni.
- LAJOS: (a vásznon ismét a terverajz és a makett látható) Hatalmas ikerablakok, gyermekek egészséges zaja. Dolgozószobám ajta-

ján feleségem kopogtat, gőzölgő kávé, a tévézés heverésző ideje, nem fárasztó vikend a közeli hegyekbe. Munka, kikapcsolódás, egészség, egészség.

LÓTH: (*gépiesen; a vásznon: torz gyerekek, tivornya, koldusok*) A legújabb vizsgálatok szerint az iskolás gyerekek ötven százalékának helytelen a testtartása, a nők nyolcvan százaléka házasság előtt él nemi életet, a munkanélküliek száma változatlan, szavazzunk, szavazzunk.

LAJOS: (*a vásznon: idillikus családi jelenet*) Nyugalom, szeretet, megértés, biztonság — semmi kockázat. Tudni: mikor mit, hogyan. No, és külön a feleség. Házias. Mosolyok, pontos ebédek és hűség. Meg szeretem is.

LÓTH: Szeretem, szeretem... Szeretem talán én is. Miért ne? Holnap esküszöm. Örök hűség. (*megjelenik a menyasszony, cigaretázva, kifestve, állapotos*) A haj észbontó, a szem csalogat. Vastag ajak, vastagabb mell, és a főpont a has, mert az a fontos. Ott áll és dől a világ. Más nem is érdekes. Derék nő. Szeretem, szereted, szereti — ragozzuk. (*áhitatos hangon, miközben megjelenik egy pap és áldását adja rájuk*) Ó, én mindenem, mindig, mindenhova. (*szünet*) Hát így.

LAJOS: (*döbben*) Szóval igaz?

LÓTH: A nő, a has, vagy a házasság?

LAJOS: Mindhárom.

LÓTH: Igen, igaz. Holnap reggel — és utána kiutazunk.

LAJOS: Ezért jöttem.

LÓTH: München, Párizs... nem is fontos...

LAJOS: A húgom belebetegedett.

LÓTH: Az esküvő utáni első expresszsel.

LAJOS: Judit beteg.

LÓTH: Akárhova.

LAJOS: Öngyilkosságra is képes.

LÓTH: Elég egy zug, egy kis odú.

LAJOS: Miattad.

LÓTH: Akármilyen. (*visszahőköl, majd mind fesztelenebbül és derűsebben*) Miattam? Miattam. Hah, miattam! Komédia. És ha én is ómiatta? — kettős temetés. (*nevet*) Ostobaság.

LAJOS: (*epés gúnyjal*) Még hogy te is... az már kevésbé érdekel.

LÓTH: Választottam. És a választásom csak az én választásom.

LAJOS: Éppen ez az. Kizárólag csak a tied, a te szempontodé.

LÓTH: (*rezignáltan*) Persze, Judit... (*rövid szünet után ingerülten*) Nem vagyok se mentőszolgálat, se temetkezési vállalat. Jó volt vele, szerettem őt. Jön az expressz. Ennyi elég.

LAJOS: Vajon elég-e? Talán csak neked, de lehet, hogy neked se, csak-hogy erre későn fogsz rájönni.

LÓTH: Du-dúú... du-dúúú... csih-csuh... csih-csuh... (*a vonatot utánozva körüljár a színen*) Ablakokat becsukni! Alagút! Alagút! Ne üljön a fejemre! Ottó, a csomag! Fogd szorosán a csomagot. Du-dúúú... du-dúúú... (*megáll*) Izgalmas ám, tarts velem. (*ismét elindul*) Gyere, gyere. Du... dúúú...

LAJOS: (*útját állja, kirobban*) Ostoba közönyöd arra vall, hogy nemcsak mással, de saját érdekeddel sem törödsz. Mire akarod te

alapozni az életed, mondd! Azt hiszed, az élet ugyanaz, mint egy ringyóval Párizsba utazni?

LÓTH: Ah! az élet... Ne, hagyjuk ezt. Egy ringyóval Párizsba utazni pedig ugyanaz, mint egy ringyóval Párizsba utazni. Sőt, csak egy ringyóval ajánlatos a párizsi út.

LAJOS: (*megdöbbenve, haraggal*) Honnan benned e cinizmus? Az elmúlt évek ennyire...

LÓTH: (*közbevág*) Az elmúlt évek mind elmúltak. Ez ostoba, ugyebár. Ostoba, akár te és beteg Juditod. Ő is elmúlt. (*cinikusan*) Hogy is mondtad? Öngyilkosságra is képes. Egyik ismerősöm káliumcianiddal... pár másodperc... kínok nélkül... Pompás vegyszer.

LAJOS: (*alig tud megszólalni*) Hallatlan! Hallatlan!

LÓTH: Ugye, hogy úgy! Pompás vegyszer, biztonságos.

LAJOS: Nem a vegyszer. (*rádöbbenve*) De lehet, hogy szarkazmusod csak színészkedés, melyben — a felelősség elől menekülve — menedéket találsz.

LÓTH: Persze, persze. (*előrelép, udvariasan meghajol, bemozdítja a színész adatait*) Ő se különb, csak mást játszik.

LAJOS: Ez csak (*a közönségre mutat*) előttük menedék a számodra. A pokolba is elmehetsz, nemcsak Párizsba, de önmagad előtt színész nem leszel.

LÓTH: Talált! Talált! Csakhogy épp te beszélsz erről, aki elsőnek fordítod ellenem, ha megmutatom magam. Olyan Judit-szagod van neked — kisajátítani, kisajátítani. És még zúrt csinálsz, ha elmenekülsz.

LAJOS: Mít értesz azon, hogy kisajátítani? Ha elmulasztott kötelességed végrehajtására figyelmeztetlek, az még nem kisajátítás. Esetleg te vagy hajlamos a kisajátításra: a felelőtlenség kisajátítása.

LÓTH: No, végre. Ez már te vagy. Figyelmeztetsz az elmulasztott kötelességre, de ki nem mondd — á, soha — a lényegét. Mert, ugye, nem te, nem a retteget és nem Judit a fontos, hanem a becsület. Prókátor vagy te a javából. De figyelj csak, figyelj jól ide, nagy titkot árulok el — unom a kötelezettségeket. Sőt, undorodom tőlük.

LAJOS: Judit is, a becsület is fontos. Judit becsülete. S ezt akármilyen útszéli ringyó miatt nem szabad elfeledned.

LÓTH: Hol az a becsület? Ha megfogom kedves húgod kezét, és kihúzom, kiviszem hisztériás hóbortjaiból a házasság felé? És utána? Utána néztem végig, ugye, mint slamposodik, lomhul, szeneveleg. Az kell neked, hogy kössük és unjuk egymást egész az undorig, de kitartóan ám, mert a rend, a rend így kívánja. Hát nem egészségesebb, ha akkor hagyjuk el a kedves dolgot, mikor még kedvesek? Judit nagyszerű volt, most Anna nagyszerűbb.

LAJOS: A kedves dolgokat nem hagyhatjuk el, mikor még kedvesek, sőt még akkor sem, mikor már nem azok. A választás egyszeri és örök érvényű. Ha megszegjük, bizonytalanság bizonytalanságot szül, s az a baj, hogy nemcsak a számunkra. Érts meg, és ne köntörfalazz! Ha önmagunkkal nem is, de másokkal szemben felelősek vagyunk. Vajon tudta-e Judit, mikor meg-

ismerted, hogy őt, mint kedves dolgot, még idejében, a kiábrándulás előtt el fogod hagyni? A veled egyforma erősekkel és elvetemültekkel kezdj ki, és akkor magától szűnik meg az előtted annyira utálatos felelősség.

LÓTH: Utam kijelölöd, de támadsz, ha követem. Különben se higgy te annyira zsenge Juditod erőtlenségében. Mikor szerettem, nem volt különbség kettőnk között. Ezek a lányok egyetlen éjszaka túllépik az évtizedek és évszázadok vaskorlátait, melyek ledöntésére te — bölcs eszméid miatt — sose leszel képes. Nem csalom törbe az ártatlanokat —, az áldozat undorít. De épp ezért magamat sem áldozom. S ezt Judit tudta, tudja, hiszem, ma is. Hogy mégis összeroppant, a ti vétkeket, ha ugyan vétek lehet a korlátolt értelem és a lapos biztonságért való rettegés. Mert félsz. Választani mindenkor csak az akar, aki élni rest, vagy ügyetlen követni természetét. Ezért inkább bűnnek mondja, amitől retteg, mint hogy kockáztassa féregnyugalmát. Őszintén mondd: hát mégse unalmas évszázadokon át szajkózni a kopott elveket?

LAJOS: Semmi közöm az évszázadok kopott frázisaihoz. Emberről van szó, a hűgómról, akit te cserben hagysz. Nem, ezt nem teheted meg. Szeszélyed nem ítélhet senkit idegösszeroppanásra, vagy épp halálra. Ő nem tudja, hogy eljöttem hozzád, nem engedett volna, pedig még nem mondott le rólad, és te is visszafordulhatsz.

LÓTH: Visszafordulni — rühellem e szót. Mindig az elhagyott holmik jutnak eszembe, amikért meg kell szakítanod utad és visszatérned. Azután már semmi sem olyan. És nem is az a fontos, hogy, mondjuk, eljutsz-e a kioszkba, ha oda indultál, hanem, hogy már más emberekkel találkozol, és az a kis fitos lány, aki különben előtted vásárolt volna, már végképp eltűnt. Szóval a lehetőség. Te meg végleges zárkát kínálsz, de azt sem úgy, ahogy egyedül méltó, hanem orvul, elvből. (*egy kis szünet után kajánul*) Ha a te elved nem foszt meg attól a fitos lánytól, akivel ugyan semmit sem akartam, de akit láthattam volna, hát elfogadom. Jó, alkudjunk meg a becsületre.

LAJOS: Tudtam, hogy másképp veled nem lehet, s hogy már ez is óriási eredmény. Az alkunak — nevezd annak — részemről csak egy feltétele van, a többit te szabod meg, magadnak. Ez már kevésbé érdekel. Számomra csak az a lényeges, hogy Juditot ilyen körülmények között ne hagyd egyedül. Nem tudom elhinni, hogy a kedves dolgok ilyen hamar kellemetlenekké válnak számodra. A te dolgod, hogy feleségül veszed-e Juditot, vagy nem. De ne hagyd el, és különösen ne egy nőstény miatt.

LÓTH: A válasz közöttünk már megtörtént, és nem volt érdekes, meddig maradunk egymás mellett. Egy nőhöz tartozni nem annyit jelent, hogy ágyába fekszünk naponta és megajándékozunk az ünnepeken, kedveskedve neki, hogy hozzám is kedves legyen. Micsoda érzelmi banditizmus! Judit se akarja ezt, ne hidd. Nem is miattam szenved, ha szenved. Ő figyelte fel először, az ő ösztöne már jóval előbb jelezte a távolságot kettőnk között. Csakhogy akkor még bírta, mert hitt önmagában, az egyetlenben, amiben ember hihet, anélkül, hogy magát eladná. Nem.

Öt sértené a leginkább, ha most hozzámennék. *(elmereng, aztán mint aki ráeszmél sértődöttségére)* Annától pedig el a nyelveddel!

LAJOS: Szóval mégsem. Én megtettem a magamét. Már látom, nem is Anna itt a hibás. Akárki lehetne helyette Judit útjában. Mégis fölháborító. Nem az a baj, hogy ő, hanem, hogy ilyen. Ez nem mindegy. Az, akit Judit szeret, feleségül vesz egy ringyót.

LÓTH: *(közbevág)* Igen, aki szerette Juditot, feleségül vesz egy ringyót. És most szégyelljem magam?

LAJOS: Csak azért, mert vigyázatlanul végzetes csírárt hagyott a perszónában.

LÓTH: *(megmerevedik, gépiesen beszél, közben fehér kesztyűket húz, és cilindert tesz a fejére)* Uram, ön becsstelen szavakkal illetett. Hogy merészeli feltételezni, hogy vállalnám saját gyermekemért az apaságot? Ezt természetesen nem tűrhetem. Ha ön méltó rangjához és a kardhoz, tessék. *(Lajos arcába dobja kesztyűjét; pillanatnyi merevség, majd Lajos maga is cilindert tesz a fejére; pantomim párbaj következik)*

LÓTH: *(a párbaj után gúnyosan)* Látod, megölhetlek, akár a becsület nevében is.

LAJOS: Inkább a becsstelenség nevében. *(elszörnyed)* De micsoda? Hát nem tőled van?

LÓTH: *(fellép az első lépcsőre)* A gyerek Annáé —, Anna az enyém. Ez nekem elég.

LAJOS: *(fellép a második lépcsőfokra)* Egyelőre elég. *(gúnyosan)* Legalább is a mézeshetek alatt.

LÓTH: *(a harmadik lépcsőfokról)* Ha saját spermámból fogan, akkor sem lesz erősebb köztünk a kapcsolat, legfeljebb álszent érzélgősségre adna okot. Még elhíthatné velem, hogy a szerelem csakugyan kötelességem.

LAJOS: *(a harmadik lépcsőfokra lép)* Ho... ho... hogyan!? Számodra vajóban nem lényeges, hogy ki fattyának veszel cipőt, ruhát, hogy gyermeked szeméből napról napra melyik undok kéjenc gúnyos tekintete villan rád...

LÓTH: *(a negyedik lépcsőfokról)* Ha veszek és ameddig veszek, Annáénak veszek. A kéjenc tekintetét viszont becsüld, mert legalább igaz. Különben, hogy reményed legyen, az esélyesek között én is ott vagyok.

LAJOS: *(az ötödik lépcsőről)* Így még rosszabb. Éveken át lesni a gyerek arcát: apjának válaszol-e, vagy ismeretlen.

LÓTH: *(az ötödik lépcsőről)* De ez felel meg nekem. Nem apa vagyok —, az anya szeretője. Nem gyerekem, gyereked vagy gyereke anyjához —, a nőhöz tartozom. A kölyökről beszélnem annyi, mintha Anna haját említeném. Egy részletért tagadjam a kedves egészet? Vagy egy kedves részlet kössön az unott egészhez?

LAJOS: *(gúnyosan)* Igen, ha a részlet nem válna külön az egésztől, s nem tola-kodna erőszakosan az egész elé. Ám az egész fényét tompítva ott fog erőszakosan táncolni a szemeid előtt, de már fogva vagy.

- LÓTH: Hát ki mondta neked, hogy lekötöm magam? A gyerekek anyja a rabja —, én szabad vagyok.
- LAJOS: Szökés, szökés — asszonyok, állomások. Nemcsak magad szöksz, hanem — gyökértelenül — életed is szökik. De az a pillanat életed szökése előtt, mikor az alkalmat már vissza nem hozhatod.
- LÓTH: Biológiai folytonosság! Fajfenntartás! Pfu! (*gúnyosan*) Talán majd az fáj, hogy nevémmel nem szaladgál egy csürhe kölyök? Élő szobrok, ugye, melyeket magamról faragtam, hogy engem hirdessenek és mutassanak, ha susztermunkák is.
- LAJOS: (*fellép a hatodik lépcsőfokra*) Az én gyerekem engem fog követni. Mi bennem született —, általa fog kiteljesülni. Amit építetek —, ő tetőzi be.
- LÓTH: (*ironikusan*) Esetleg lebontja.

2. jelenet

Szín: az asztalhoz mennek, a megvilágítás színe változik.

- LÓTH: (*diáksapkát tesz a fejére, a fiú szerepében*) Apu...
- LAJOS: (*mélyseges megdöbbenéssel*) Mit akarsz? (*hosszú zavart hallgatás*) Mit keresel itt? Ne bánts időmet, menj vissza jövőmbe.
- FIÚ: Nem megyek. Nem akarom átélni azt a borzasztó pillanatot, mikor anyám öléből kibújva fejem belekoccan a jégkemény levegőbe.
- LAJOS: (*felháborodva*) És a sorrend?! Apaságom?! Nekem jogom van rá! Hol a fokozatos átmenet, a lassú fejlődés szépsége, az évek halk óraütése. (*elréved, de egyszerre magához tér*) Rögtön menj vissza!
- FIÚ: Nem megyek. Pelenkára, gyönyörtől ellágyult szülői szemekre semmi szükségem. Nem fogtok hűséges állattá idomítani. És különben is: micsoda hang ez tőled? Mi jögon akarsz te önkényesen dönteni sorsomról? Persze, a visszaszorított kéjtől bűzös odúdban szeretnéd rendszabályozni fejlődésemet, hogy magadhoz korcsosíts. Az erőszakot pedig, mellyel eltorzítanád jellemem, szeretetteljes atyai nevelésnek minősítenéd, amiért — viszonzásképpen — egész életed végéig gyermeki hálám és tiszteletem ragyogná be ősz fejed, tisztos homlokod. És önmegtartóztatásod fakirizmusa valóban tiszteletet — nem! — szobrot érdemel. Ez a számításod. És a módszered: (*karikírozva*) csak akkor verni a gyerek fenekét, ha durcássága elviselhetetlen, no, meg ha ideges vagyok. (*határozottan*) Semmi szükségem rá, hogy óriási betonlabirintusba kényszeríts, amit városnak és élettérnek nevezel, és ahol levegő hiányában kedvemre fuldokolhatok, miközben egész életemen át bizonyos szerkezeteken bizonyos gombokat kell nyomkodnom időnként. Nem. Köszönöm. Elvégre jogom van választani.
- LAJOS: Micsoda? Hallatlan pimaszság! Hiszen te még meg sem születted. Honnan veszed jogod a választásra? Takarodj vissza, ahonnan jöttél.

- FIŰ: Miért ragaszkodsz annyira a születés tényéhez? Miért vagy megrögzött híve a beütemezett sorrendnek? Kész emberként állok előtted, és te a születés tényét kéred tőlem számon. Hát ez nem pimaszság? (*vigyorogva*) Térj ki te előlem. Mi közöm a nyavalygó születés görcseihez és a nyálás gyerekkor pelenkáihoz! Különben is elárultad magad. Felháborodásod arra vall, hogy a nemzés és a nevelés önző szülői érdek. Az állat érdeke a nemzés. Csak a nemzés. A természetes fajfenntartás. De te énbennem magad akarod megörökíteni, legyél bármilyen is, hogy az emberek — rám nézve — téged csodáljanak. Előtted állok; tőled fogantam: a fiad vagyok, mégis alacsonyabb fejlettségi fokra akarsz kényszeríteni. De engedd meg, kérlek, az én nevelésem az én érdekem, s ha már lehetőségem van rá, dönteni fogok. Te pedig kérj szépen bocsánatot tőlem, hisz te voltál a tettes. Miattad kell vállalnom vagy tagadnom mindazt, ami te vagy —, születni nem én akartam.
- LAJOS: Micsoda?! Még hogy a szülő bocsánatot kérjen saját gyerekeitől, aki engedély nélkül át merészel ugrani tizenöt évet, s csak úgy idetoppan, hogy megszegyenítsen. Hallatlan! Hallatlan!
- FIŰ: (*pimaszul*) Vajon te nemzésemre kértél tőlem engedélyt?
- LAJOS: (*zavartan*) Nem... (*észbe kap*) De micsoda...
- FIŰ: (*gúnyosan közbevág*) No látod, ha erről akkor nem feledkezel meg, most nem kellene velem vitáznod. Különben is miért magasabb rendű a te engedélyed az enyémnél? Itt is az erőszak elve érvényesül. (*tudálékosan*) A teremtő mindig ura akar maradni teremtményének, sohasem ismeri el, hogy hatalma csak a teremtés pillanatában, vagy legalább a teremtmény öntudatra ébredéséig érvényes.
- LAJOS: Most már végképp elég! Takarodj!
- FIŰ: (*flegmatikus vállvonogatással*) Nem megyek.
- LAJOS: (*merev pózban, gépiesen*) A gyerek minden körülmények között köteles engedelmeskedni szülőatyjának. A lánc végtelen, eltérések csak ritka esetekben mutatkoznak, és ezeket mint természetellenes degenerált jelenségeket tartja számon a tudomány.
- FIŰ: (*merev pózban, gépiesen*) Elaggott seggfejek a tudományt önmaguk igazolására akarják felhasználni, bonyolult elektronagyakkal védelmezik a tekintélyt, az elcsökevényesedést fejlődésnek tekintik. A mi tudományunk nem a bizonyítás, hanem a megismerés. Távolítsd el utadból akadályozóidat — ha elkerülted a születést, elkerülöd a halált is. (*lassú gépies mozdulatokkal tört hűz elő, és apja felé közelít*)
- LAJOS: (*megrémül, felháborodva, kétségbeesetten*) Megölnél? Meg? Megöl! Apagyilkos!
- FIŰ: (*gépiesen*) El kell tépni a kötelékeket, elgázolni az akadályokat, mezőkön és városokon, kontinenseken és bolygókon keresztül vezet utam. Várnak az új naprendszerek. A végtelen tart vonzókörében, nincs időm magyarázkodásra, bocsánatra, nyafogásra. Add a fejed, nyakamba kötöm, mély tisztelem és hálám jeléül. Az apák feje a legértékesebb amulett, mely csak a legvégső esetben zálogosítható el.

- LAJOS: (*rémülten hátrál, rekedten*) Megöl! Nyakláncot csinál belőlem!
- FIÚ: (*átszellemülten*) A bolygók nevében!
- LAJOS: (*tőprengve*) Önvédelemből... a jogrend szerint... fel... fel fognak menteni... (*tört ránt; a közönség felé*) Különben sem ítélnének el, hisz valaki összekeverte a jeleneteket.
- FIÚ: Ostoba. A szerzők engem védenek, te fogsz veszíteni. A kellékes neked tompa tört adott, az enyém hegyes, harsog, ha húsba fut.
- LAJOS: Tizenöt év... addig még... és a jogvédelem... a rend... a rend nevében megvédem magam. (*pantomim öldöklés, lecsitulnak*)
- LAJOS: Játszottam veled, hát most takarodj!
- FIÚ: (*tudálékosan*) A teremtő mindig ura akar maradni teremtményének, sohasem ismeri el, hogy hatalma csak a teremtés pillanatában, vagy legfeljebb a teremtmény öntudatra ébredéséig érvényes.
- LAJOS: Most már végképp elég! Takarodj!
- FIÚ: (*flegmatikus vállvonogatással*) Nem megyek.
- LAJOS: (*dühösen felé indul, de megtorpan, hirtelen ötlettel*) A Jadranban cowboyfilm játszik, itt van kétszázötven dinár. (*felé nyújtja*)
- FIÚ: (*vigyorgva kikapja apja kezéből a pénzt, és szó nélkül elrohan*)

3. jelenet

Lóth és Lajos a lépcsősor előtt, közönséges megvilágítás.

- LÓTH: Hát nem lázad minden, mihelyt megszületik? De még a születés előtt, hogy azt sem tudod, mit, miért, hogyan. Csak gyönyört akartál, esetleg kifáradni a másikban, hogy mindent feledj, vagy voltak terveid? — már nem lényeges. Mert nem az lett. Nem a te rended, nem a te sorod, hanem az övé, a nem létezőé, a harmadiké. Titokban megfogam, kipukkad, kikél és figyelmeztet — ne számíts, zűrzavar minden számítás.
- LAJOS: Nincs független pillanat, és nincs időn kívüli gyönyör. Az ember csak áthalad egyes állomásokon és mindig tudja, mit és hogyan csinál. Ezeket az állomásokat nem te határozod meg. A te dolgod csak az, hogy pontosan előre tudd, melyik következik, és mit kell csinálnod. (*a vásznon képsor, duhajkodó légények, templomi esküvő, gyerekek szülei társaságában, temetés*) A sorrendet sohasem szabad elvétened. A tévedés vagy a tunyaság még nem lázadás.
- LÓTH: Bizonyíthatod-e, hogy állandó sorrended a természetes, és nem a változtatás?
- LAJOS: Más a tudat, és más a természet. Vak ösztöneid nem bonthatják le az évszázadok rendjét. Nézz körül: a rend felemelkedés, határ ember és állat között, feltétele annak, hogy megismerd és urald a világot. Irányítsd életed!
- LÓTH: Persze, hogy ismeretlen maradj önmagad előtt —, neked ez

felel meg. Elszorítani, föloldani magad, hogy a csordában maradhass, és ne lásd a lényeket —, hogy különbözünk. Ha mélyre hatolsz, és ezt elismered, te megsemmisülsz. Én viszont itt kezdtem, ez éltet, ehhez ragaszkodom.

LAJOS: Ez csak menekülés a felelősség elől. Úgy véled, lázadsz, pedig csak gyáva vagy. Hogy ezt eltakard, az embert gyalázod.

LÓTH: *(zászlót tart magasra, puskát vesz vállára, egy kürtöt fúj, nagy lármával, diszlépésben végigvonul a színen)* Nem az a lázadás, ez csak harc. Kétségbeesés szül minden lelkesedést. Nem az én modorom. Csak csendesen ülsz, kívülről rakódnak rád a dolgok, és te nyugodt maradsz. Hanem itt belül, az agy és a szív, az tiltakozik, gyanakszik, valamit keres, ami bennem van, de mégis magamon kívül. Az én lázadásom: ezt felkutatni.

LAJOS: Úgy látszik, semmiképp sem akarsz lemondani arról, hogy fenekestől fordítsd fel a dolgokat, és hogy visszajáról pillants a lényekre. Nem kétségbeesés szüli a lelkesedést, hanem hogy célod előre tudod, a rend lehetősége, a hozzá vezető út felismerése. A lázadás új rend a rendben, érte fel kell áldoznod magad. Te nem lázadsz, mert nem adsz —, mindig csak követelsz.

LÓTH: Ezen a mesén túlestem már az elemiben. *(képsor a vásznon: harcjelent, szobor, miniszteri fogadás)* Nagy harcok, önfeláldozások —, legenda az egész. A hős élete mindig a nullaponttól indul, mert nem választhat élet és halál, csak halál és halál között. Ha hátán éri a golyó, akkor csak halott, de ha szembe fordul és elébefut, utcák, intézmények hordják majd nevét. Önfeláldozás? — a közönséges hiúság ravasz számítása, és itt azonos vagy vele. Csak míg te fészkedben tetszelegsz —, ő milliók előtt. Az utánatok jövő mindig áldozat, hamis fényeteké. Nem kell e fény, nem e kötöttség — a mozgás az enyém; a fény árnyékában feltárni mind a titkokat.

LAJOS: Mégis a titkot tagadod, mely igen egyszerű; folytonosság és függés, ember és ember között. Komédiázol csak, hisz azt keresed, amit elvetettél. Lázáadásod léhaságot takar, mert nem lehet tartalmas, ami nem ésszerű. Csakis együtt, és nem külön-külön. A lemaradt csordatag elvész; aki függetlenségre tör, pusztulásra jut. Nem az a fontos, hogy mit szeretnél, hanem hogy itt és most hogyan és mit lehet. Az egyetlen cél: fennmaradni. Ezért lényegtelen, mit jelent az áldozó számára az áldozat, csak érdekemmel legyen azonos. Aki tagadja ezt, a fajt is elárulja, mert az én érdekem a többség érdeke.

LÓTH: Mintha a sok, mert sok, már bizonyítana. Nincs sok, mint ötvözet, csak én, te, ő, így — külön-külön. Az összeadás megcsonkít engem. A te érdeked az enyém nem lehet és az övé sem a tied. Összhangot, rendet, békét akarsz ott, ahol minden vágy, akarat, remény, de még minden egyes egyedi szeretet is kegyetlenül öli a másikat. Nem szeretni — küzdeni, nem igazolni — tagadni vagyunk.

HANG: Lóth elhagyott szeretője Judit kiugrott a kilátótoronyból. Béke poraira.

LÓTH: Ez csak természetes. Aki tovább szeret, mint az megengedett,

és így tagadja a másik jogát egy új szerelemre, annak a pusztulás az egyedüli útja. Ezért veszíti el barátját a barát, fiát az apa, és szeretőjét minden szerető. A ragaszkodás ostobaság, hisz a szeretet súlyosabb vétek, mint a gyűlölködés. A másikkal jót csak addig tehetsz, amíg javára van.

4. jelenet

Az asztalhoz mennek, a megvilágítás színe változik; Lajos az apa szerepében.

APA: Érted jöttem, fiam.

LÓTH: Nem mehetek.

APA: Szó nélkül hagytál el bennünket. Másoktól hallottuk meg, mit tettél, és azt is beszélük, mire készülsz.

LÓTH: Így legalább értesülésetek tárgyilagos.

APA: Legalább anyádnak szólhattál volna.

LÓTH: Hogy feleslegesen civődjünk?

APA: Mindent, mindent ott hagytál, még holmidat is.

LÓTH: Nincs szükségem arra, amit ott hagytam, még a tárgyakra sem. Ha valamit is magammal hozok, nem szabadulhatok attól, amitől akarok, és értelmetlen lesz a szakításom. Így az egészet vájtam ki magamból. Nem tehetek róla, hogy elsősorban ti vagytok az, amitől menekülök. Mikor elváltam tőletek, a felszínre kerültem, a tárgyak csak visszahúznának.

APA: Hát végképp nem tudod megérteni szüleidet?

LÓTH: Ti megértettetek?

APA: Mindent megadtunk.

LÓTH: Igen, a tárgyakat. *(a vásznon játékszerekkel, hangszerekkel stb. tülzsúfolt kép jelenik meg)*

APA: Hát ez nem elég? Ki kapott még ennyit barátaid közül?

LÓTH: Épp ez az, hogy senki. Mert számodra csak az a lényeges, hogy magad mutogatva első légy az adakozásban. A legjobb gazdaság, a legszebben öltöztetett gyerekek, a téged leső irigy zöld szemek, és a te önelégült mosolyod, a lépcsőház mosolya, mert azzá aláztad magad, hogy magasabbra én rajtad keresztül kapaszkodjak.

APA: Hát mit vártál te tulajdonképpen? Mi hiányozhatott?

LÓTH: Csak azt tudom, mi volt felesleges. Azt akartátok velem elhittetni, hogy amit adtok, az csak az enyém és mindenhez jogom van. Kezdetben még hittem is talán. Idővel jöttem rá, hogy nem tőlem függnék a dolgok; előre terveztetek, mindent pontosan kiszámítottatok. Te műkedvelő rádiójavító vagy —, nekem elektromérnökké kellett lennem, és még szerencsésnek mondhatom magam, mert vonz is ez a szakma.

APA: *(gúnyosan)* Diplomát mégse szereztél soha.

LÓTH: A diploma cím, az egyetem iskola. Engem a szerkesztés érdekelt. Nem megtanulni —, felfedezni a lényegét. Tizenkét éves koromban csináltam először rádiót.

APA: Az egyetemet mégse...

LÓTH: (*közbevág*) Igen, tudom, neked a cím a fontos, az emberek, a rokonság előtt. (*automatikusan szavalva; a vásznon: Lóth fehérek köpenyben gépek és műszerek között*) Ifjú Lóth Sándor elektromérnök, apja és nagyapja még a húst aprítja, de ő már a belgrádi Galenika gyógyszergyárban ugyancsak fehér, ám nem vérfoltos köpenyben a triódákat kapcsolgatja, és fontoskodó tekintettel a pH-t méri — (*karikírozva*) jé, mi is lehet az a pH — (*szavalva*), ha egy ezred miligrammál több arzén válik ki a katódon, a fejfájók ezreinek okozhatja halálát —, (*karikírozva*) nahát, micsoda felelősség! — (*természetesen, gúnyosan*) ez már jól hangzik, nemde?

APA: Így állást sem kaphatsz, és ha kapsz is, a fizetésed minimális. Tanulnod sem igen kellett volna, a vizsgákat is simán...

LÓTH: (*közbevág*) Igen, mert a ti kezetek hosszú, pénzetek meghosszabbítja. Nemcsak a szlovéniai nyaralóig ér el, hanem a tanári zsebekig is. (*dühösen*) Hát mit gondoltok, kell nekem, aki egy új típusú téglaprésen dolgozom, a hátam mögött mesterkedve pénzen szerzett oklevél!? Még jó, hogy fülembé jutott az eset, mert azt kellett volna hinnem, hogy a tanár lappangó zsenialitásomat látva ad átmenő jegyet. Az elemista gyerek gyámkodó apja fia házi feladatát írja. Ti zsiros bankóitokkal akartatok egész életemre kiskorúsítani.

APA: Csak a te érdekedben.

LÓTH: Nem gondolod, hogy én jobban ismerem a saját érdekeimet, és akkor is azokat védtem, amikor elhagytalak benneteket? Különben is Annával...

APA: (*közbevág*) Hát mégis Annával... (*kezét halántékára szorítja*) Meg kell örülnöm. Hát ezért dolgoztunk és kuporgattunk?

LÓTH: Az ócsém szófogadóbb, rá még számíthattok.

APA: És a szégyen?

LÓTH: A szégyen... persze, ez a legfontosabb. Miatta kellett utánam jönnöd, ugye? Mert a szégyen illem, és az illem nem szégyen, nemde? Óseink megszabták viselkedésünket, és ha valaki felrúgja e hagyományt, miatta pirulnotok kell. Nem érdekelnek sem a hagyományok, sem a családi szégyen.

APA: (*rezignáltan*) Mi a terved?

LÓTH: Tervekkel nem ámítom magam. Az ember hangulata rendszerint megváltozik, mire megvalósul a terv, és már csak azért tart ki, mert belekezdett. Mert mindennek a célját keresi. Hogy kívánja-e még, már nem fontos. Csak a befejezés tudata. Különben feleslegesnek érezné magát, hisz számára nem a munka, hanem terméke az érték. Én önmagában látom a munka értékét, mert nem az eredmény —, a folyamat érdek. A téglaprést is kedvtelésből csinálom, ha éhhalál fenyeget, majd szabadalmaztatom. Ne hídd, hogy a világot akarom megváltani vele. Az a nagy szerencsém, hogy csak a pillanatnyi kívánságokat ismerem, melyek nem hatolnak naivan és számítóan messze a jövőbe. A jelenben akarok élni, hát a jelenben hagyom magam, és nem hiszem ostobán, hogy majd holnap élek. Nem kötöm magam a vágyakhoz, mert múltékonyak. És mire valóra válnak, már nem érdekesek, hisz addigra én is megváltozom. Ekkorra már nem is vágy az, csak megszokás, függés, robot,

de folytatnod kell, mert aki kitér és önmagát követi, az léha és eretnek, mint én.

APA: A becsületes végig kitart.

LÓTH: Vonszolja azt, amit örökbe te kaptál, hogy rám hagyd örökbe, és én fiamra megint.

APA: Hát nem ez az élet?

LÓTH: Az én számomra nem. Ez az élet csak létezés, fetregés a hagyományok béklyóiban, mely kívül keresi lényegét. Számotokra nem az ember a fontos, hanem a cél — én magam vagyok a cél, hagyjatok engem határainon belül. Semmit se kérek, csak-hogy azt tegyem, ami kedvemre van. Miért akarsz most visszarángatni, terhelni renddel és szeretettel? Nem az ész és a vér dönti el, hova tartozom.

APA: Embertelen vagy.

LÓTH: Embertelen az, ki hűtlen önmagához. Embertelenség ott élnem köztetek és naponta, óránként hazudnom a bőfögő elégedettséget. A család lenne embertelen, mikor elégedetlenül boldognak mutatom magam. Az ilyen boldogságot meg kell tagadnom.

APA: Szóval megtagadsz.

LÓTH: Ha másképp nem lehet.

APA: (*kétségbeesetten*) Hát ennyire... ide süllyedtél, hogy egy szajha miatt...

LÓTH: Hagyj, most már elég. Anna pedig, ha szajha is, töletek becsületesebb... (*félbeszakítja önmagát*) Eh, de minek is beszélek én neked! Hülyeséget kérdezni nagy ostobaság, de ostobát oktatni sokkal hülyébb dolog. Tudod, fater, olyan ez (*játéktér képe jelenik meg a vásznon, az egyik csapat kézilabdát, a másik futballt játszik közös labdával*), mint mikor két csapat ugyanazon a pályán egyetlen labdával más-más játékba kezd. Nem érdekes. (*távozik*)

APA: (*sértődött dühvel*) Hát akkor legyen. (*mereven, méltóságteljesen*) Tékozló fiú, mindörökre kitiltalak a szülői házból. Szülői szeretetünket és az apát megillető jogos tiszteletet semmibe véve szégyent hoztál az apai házra. Útszélen fölszedett ringyóval nem szentségtelenítheted meg ősi családi fészünk. Haltál volna meg súlyos kórban, de tisztességgel, hogy tovább élhess a védő szülői szív emlékező szeretetében, mint hogy így becsületlenül öled ki magad belőlünk még életedben. Kitagadlak és megátkozlak.

5. jelenet

Lajos és Lóth a lépcsők előtt; közönséges világítás.

LAJOS: Csak gázolsz, gázolsz, gázolsz. Most Judit, azután anyád, és mindenki, aki utadba kerül.

LÓTH: Tömeggyilkosság, nemde? És téged csak az bánt, hogy fel sem jelenthetsz, mert törvény elé vinnél, jól tudom.

LAJOS: Ez nem a törvény dolga. A közönséges gyilkos nyíltan oltja ki az életet, te rejtve, lassan kényszeríted áldozatodra a halált.

Ő fegyverrel gyilkol, te közönyöddel ölsz. Vagy azt hiszed, hogy csak az erőszakos testi halál a gyilkosság?

- LÓTH: És te, hogy csak a holttest bizonyítja a gyilkolást? Mert jól sejtéd, gyilkolni nemcsak késsel lehet. A fegyver csak eszköz és így lényegtelen. A bűn mélyebb a tettnél, és sokkal szélesebb.
- LAJOS: *(förlép az első lépcsőfokra)* A tett maga bűn. Mikor mindent mohón magadhoz ragadsz, majd elszórsz önkényesen; nem késed, kegyetlenséged öl. Alattomosan vagy vérengzőn, de, mert szabad vagy, ugye, jogod van erre. De szabadságod tiprás, semmi több. Szerencséd, hogy ezt nem tudja, csak az áldozat.
- LÓTH: *(az első lépcsőre lép)* Bűn már a létezés is. Létezni csak vétkezve tudok. Élni nem egymásért, csak egymás ellen lehet —, hát így vagyok bűnös, mert vagy önmagamra, vagy másokra török.
- LAJOS: *(a második lépcsőfokról)* Nem tisztességesebb-e létezni csupán, mint élni úgy, hogy másokat eltíporj.
- LÓTH: *(a második lépcsőfokra lép)* A féregnek, annak talán igen, de még az is felfalja olykor a másikat. A faj táplálékul egy másik fajt fogyaszt, hogy az őt felfalónak dúsabb falatja legyen.
- LAJOS: *(a harmadik lépcsőről)* Eh, ez csak handabanda filozófia, de téged nem menthet a felelősség alól; az elmélkedés csak elmélkedés marad. De Judit halott, és halála súlyos vád ellened. Erről szólj, ha van benned becsület, és hagyd bölcs fejtegetésed a gyilkoló fajokról. Itt te, te öltél, fajdon belül.
- LÓTH: *(fellép a harmadik lépcsőre)* Ha valakit vádolni lehet, az nem én, vagy nemcsak én vagyok. Hagytátok volna a lányt is nyugodtan, de nem, ti rátörtök, lenézitek, sanyargatjátok hülye elvek miatt, mert egyszer, csak egyetlenegyszer bátrabb volt tőletek, és eldobta azt, ami kilúgozza belőle természetét. Nem a csalódás —, a megvetés ölte meg. Ha én öltem meg —, akkor te is húgod gyilkosa vagy.
- LÁJOS: *(fellép a negyedik lépcsőre)* Becsületétől fosztottad meg.
- LÓTH: *(fellép a negyedik lépcsőfokra)* És ti a szabadságától. Melyik rablás itt a súlyosabb?
- LAJOS: *(az ötödik lépcsőről)* Fenevad hát az ember, aki csak törve, zúzva, ölve maradhat hú önmagához, és csak szabadságával visszaélve lehet szabad? Ez a szabadság már megmutatta, mit ér: öngyilkos szabadságot — Judit halott.
- LÓTH: *(fellép az ötödik lépcsőre)* Halott, halott, halott —, meddig ismétled még? A tetem mozdulatlan, az élő mozog, arra nézz, amerre haladsz.
- LAJOS: *(a hatodik lépcsőre lép)* És még te mondd ezt? Persze, csak azért, hogy gyilkolni ismét jogod legyen. De a halottak utadat állhatják, és egyszer még neked is akad gyilkosod.

6. jelenet

Lóth és Lajos az asztalhoz mennek; megváltozik a világítás; Lajos a fiú szerepében.

FIÚ: Papa, a Béci bácsi sziámi macskája ...
 LÓTH: Ne szólíts papának!
 FIÚ: Mikor az olyan hangzatos.
 LÓTH: Hangzatos, hangzatos ... de nem vagyok az apád. Illetve lehetséges ... szóval ez igen kétséges ... Mégse akarom, hogy ez szokásoddá váljon.
 FIÚ: Oké! Béci bácsi sziámi macskája ...
 LÓTH: Ki az a Béci bácsi?
 FIÚ: Egy bácsi a mama hálósobájában.
 LÓTH: Nem láttad a nyakkendőtümet?
 FIÚ: Béci bácsi sziámi macskája elvesztette farkdíszét ...
 LÓTH: A súlylökő?
 FIÚ: Nem. Az disszidált. Béci bácsi sziámi macskája elvesztette farkdíszét, és ezért egész nap a zongorán sétál.
 LÓTH: Nyakkendőtü nélkül nem mehetek az esküvőmre.
 FIÚ: A zongorán sétál, és a mamára fúj, aki a tükör előtt zokog.
 LÓTH: Ő nem disszidált? Mert esetleg magával vihette a nyakkendőtümet.
 FIÚ: A mama a tükör előtt zokog, mert lazulnak mellei, és egyre azt kiabálja: szakajtó, szakajtó.
 LÓTH: Nyakkendőtü nélkül hogy megyek el a temetésre?
 FIÚ: Pedig lehetséges, hogy Liza lopta el a sziámi macska farkdíszét, mert azt ígerte nekem ...
 LÓTH: Miért nem hozod már a nyakkendőtümet? Mit szól a miniszter, ha fogadásáról hiányozni fog az én ...
 FIÚ: Mert azt ígerte nekem, hogy érdekes dolgot mutat, ha elmegyek vele ...
 LÓTH: Mit gondolsz, egy sziámi macska ellophatja a nyakkendőtümet?
 FIÚ: ...ha elmegyek vele a fürdőszobába.
 LÓTH: Menj ... menj csak ...
 FIÚ: De papa, ez a Liza fölöttébb gyanús.
 LÓTH: Ne szólíts papának.
 FIÚ: Mikor az olyan hangzatos.
 LÓTH: Hangzatos, hangzatos, de nem vagyok az apád ... illetve lehetséges ... szóval ez igen kétséges ... Mégse akarom, hogy ez szokásoddá váljon.
 FIÚ: Oké! Béci bácsi sziámi macskája ... *(átvált, szaval)* Nincs jogod megakadályozni másokat kedvteléseikben, ne kösd magad ostobán mások igényeihez, csak azért, hogy hamis tiszteletet válts ki belőlük.
 LÓTH: A piacon ugrásszerűen emelkedik a spenót ára. Hagyd el szobámat, mert ha megtalálom nyakkendőtümet, kolompot akasztok nyakadba, hogy messziről halljam közeledésed veszélyét.
 FIÚ: *(szavalva)* Az öregedés legbiztosabb jele az elhatalmasodó macacsság, ha vég nélkül hajtogatod ugyanazt a dolgot, és nincs áttekintésed. Ilyenkor elveszíted realitás-érzéked, elméd sűrűn kihagy — megértél a kiselejtezésre. *(hirtelen átvált, természetesen)* Komédia. Mondd, te nem tudsz, vagy nem akarsz komoly dolgokról beszélni velem? Meddig folytatod még ezt az értelmetlen hülyeséget?

- LÓTH: Azt hiszed, vannak fontosabb dolgok is a világon, mint a sziámi macska elveszett farkdísze és egy nyakkendőű?
- FIÚ: (*határozottan, követelőzőn*) Miért van az olyan, aki nevelni képtelen? Miért szaporodhat, aki beleőrül hülyeségeibe? Milyen jогon él, aki bűnt lát a létben? Válaszolj!
- LÓTH: Ostoba vagy. Először is nem én nemzettelek, vagy nem biztos, hogy én. Másodszor, a nevelés állatidomítás, te fejlődj szabadon. Harmadszor, nincs normális és hülye ember, csak az örület sokszínűségét, változatosságát és leleményességét tanulmányozhatod, hogy válassz közülük egyet magadnak. Negyedszer pedig: ne kérdezz, és főleg ne követelj marhaságokat. Folytatjuk: a spenót ára ugrásszerűen...
- FIÚ: (*dacosan közbevág*) Holnap elmegyek.
- LÓTH: (*szórakozottan*) Vagy úgy? Igen... igen...
- FIÚ: (*nyomatékosan*) Elmegyek, végleg.
- LÓTH: Persze, végleg. Jó, jó. Megértettem.
- FIÚ: Meg se kérded, hova és miért?
- LÓTH: Miért kérdezném? Nem vagy köteles beszámolni minden apróságról se nekem, se másnak. Te tudod. Különben én sem vagyok köteles folyton figyelni rád.
- FIÚ: Ez nem apróság. Meg hogy te különben sem ügyeltél rám, mert sosem érdekelt, mikor, hol, mit miért csinállok. Soha.
- LÓTH: Nem értem váratlan ingerültséged, de nem is lényeges. Tőlem csak egész nyugodtan.
- FIÚ: Nem, egy csöppet se nyugodtan, egy csöppet se úgy.
- LÓTH: Nincs hangulatom egy nagyjelenethez. Könnyedébb stílusban, fiú!
- FIÚ: Értsd meg végre, hogy nem komédiázom. Elmegyek, végleg. De azt akarom, hogy tudd, miért és hova. Ez egyszer meg kell hallgatnod.
- LÓTH: Bánom én. Menj Tahitira vagy Caprira. Azt mondják Caprinál a legmélyebb és a legkékebb a tenger. Persze, ez csak ötletjavaslat.
- FIÚ: Csakugyan ennyire érzéketlen volnál, ennyire közömbös, vagy megőrültél végleg?
- LÓTH: Az örületről már kifejtettem véleményemet, nem szeretem az ismétléseket, a hosszú tudálékos dumát. Adj egy jó tippet, unatkozom.
- FIÚ: Akaszd fel magad. De csak ha már végighallgattál, ám akkor feltétlenül. Ez az egyetlen, amit tehetsz, hogy hálával gondoljanak rád szeretteid.
- LÓTH: Szellemes javaslat.
- FIÚ: Meggyőződésből fakadó tanács.
- LÓTH: Még jobb.
- FIÚ: Közöny, közöny, közöny. Hát nem látod, milyen nyomorúságos vagy, mikor bezárkózol páncélaid mögé? Körötted minden forr, küzd, élni akar. Te meg, mint a vakond, turkálsz, csak-hogy nem a földben, hanem önmagadban. Undorító! Semmi sem érdekel, semmivel sem törődsz, nemhogy gondolkodni, már beszélni se tudsz. Csak a halandzsa marad belőled, egy értéktelen és értelmetlen gubanc.

- LÓTH: Hahó! Te szándékosan sértegetni akarsz, de nincs kedvem az önérzétes nevelőt játszani.
- FIÚ: Nincs, ugye? Mert neked semmire sincs, ami közvetlenül nem az érdeked, vagy fáradságodba kerül. Csak te, te, te, a többi lényegtelen. De elfeledted, hogy nem vagy egyedül, függsz, és ha önérdeked egyszer a miénket keresztezi, el fogunk taposni.
- LÓTH: Honnan szedted e sok zagyvaságot?
- FIÚ: Ahol megkaptam azt, amit te tőlem megtagadtál. Ahol emberekkel emberi nyelven lehetett beszélni. Ahol nem üres duma, ha okosan szólnak, és ahol a szeretet több, mint üzekeredés, kielégíteni állati vágyaimat és azután köpni az egészre.
- LÓTH: Untatsz már, gyerek, és valami giccses bűz árad felőled. Pfu! Elérzékenyüls! Nyúlós fellengzősség!
- FIÚ: Megtanítottál, hogy szabad legyek, kövessem azt, ami én vagyok. Oké, öreg. De akaratlanul is többet adtál, mint szándékodban volt. Mert valóban jó, ha szabad vagyok, ám ha a szabadság csak öncél magáért és szétszóródást jelent — úgy nem kell. Ez a szabadság romlás és rombolás. Az enyém építeni akar.
- LÓTH: Szónok... szavamra előbb-utóbb még szónok leszel.
- FIÚ: Nem, csak tartozni akarok valahova és valakihez. Nem bujdosni és szökni, mint te tetted és teszed.
- LÓTH: Bolond vagy. Nekem még úgy kellett a nyűgöket leráznom magamról, te szabadon kedvedre tehetsz, mégis rabságba futsz.
- FIÚ: Szabadon tehetem, igen, de csak azt, ami üres, értelmetlen, romlott és pusztuló. Nem kell e szabadság. Nem kell az analom, mikor nem tudok mihez kezdeni. Nagy ostobaság a lét, ha csak önmagamért vagyok, és nem hagyhatok nyomot. Nem akarom hinni, hogy csak úgy eltűnök, és nem marad egy jel, bármily parányi is, mely tőlem származik. Mert nem veszhet el az értelem s a hit. Ha téged követlek, akár azonnal felköttem magam — lényegtelen, meddig és hogyan élek, vagy élek-e egyáltalán.
- LÓTH: Értelmetlen úgy kapálózni, fiú. Azzal, hogy hiszel, még nem váltod meg magad, a céltalanságot erőszakkal céllá nem változtathatod. A hit csak arra jó, hogy utána csalódj; a lelkesezés magában hordja a kiábrándulást.
- FIÚ: Csak gyarlóságod és rettegésed szólhat így belőled. Mert mi, ha nem gyávaság, nem hinni és nem szeretni pusztán azért, hogy meg ne csaljanak, vagy meg ne csald magad. Féregtempó!
- LÓTH: Nincs szükségem a vértanúkra; a mártíromság bávaságra vall. De ha neked tetszik, hát a te dolgozod. Mert a bárgyúság jogos, szent és sérthetetlen, akár Indiában a tehének.
- FIÚ: Ez téged, de kizárólag csak téged igazol.
- LÓTH: És nem ment tégedet. Mert ha már annyira ragaszkodsz az ésszerűséghez, hát mi a logikusabb: beismerni bárgyú voltodat, vagy hiú szervezkedéssel palástolni azt a hit ürügyén?
- FIÚ: Nem az a fontos, megvalósul-e, amiben hiszek, hanem a hit maga, mely megakadályozza a végső pusztulást.
- LÓTH: *(a vásznon képsor: atombomba, üstökösök összeütközése, járványok, közlekedési balesetek)* Hát nem mindegy, mikor tűnik

el a naprendszerből a kétlábú szörnyek ostoba faja? Egy nap, vagy tízezer év, egyre megy. Nem állandósulhat, mi pusztulásra van —, a halogatás csak önkielégülés.

FIÚ: Nem a tízezer év és nem a holnapi nap —, az a lényeges, hogy itt és ma megálljam helyem. Ha veszni kell, hát ne sürgessem pusztulásomat. Méltóság kell az elmúláshoz is. Ha hagyom magam, sőt még kéjelgek is abban, hogyan pusztulok, akkor a sodrásban nincs kapaszkodó; mert belül üres vagyok — a nyomás összezúz. Ám ha felöltöm hittel a lelkem, már megállhatok. Belső erő kell, hogy megtorpantsa a külső sorvadást, szellem, mely fennmarad, ha elvész a test. A cél csak azért fontos, hogy irányom legyen. Elérni az elérhetetlent báván nem akarom, de becsülöm a küzdést a küzdés miatt, hisz tudom, az ígéret céloom nem lehet. Csak a lendület, csak a küzdelem. Nem hiszek a megváltásban, de aki harcolni tud, nem adhatja magát önként oda. *(méltóságteljesen a lépcső felső fokára lépdel és szoborra merevedik, Lóth, mint polgár fején kalappal, kezében esernyővel a szoborhoz lép, óvatosan körülnéz, és jelképesen levizeli, kalapját és esernyőjét a szoborra akasztja)*

7. jelenet

Lajos a bal oldali, Lóth a jobb oldali céltáblához lép játéknnyillal a kezében, közönséges megvilágítás.

HANG: Az óra elérkezett.

LÓTH: *(dob)* Talált.

LAJOS: *(dob)* Nem talált.

HANG: A boldogok boldogulnak.

LÓTH: *(dob)* Nem talált.

LAJOS: *(dob)* Talált.

HANG: A veszendők elvesznek.

LÓTH: *(dob)* Talált.

LAJOS: *(dob)* Nem talált.

HANG: A szeretők szeretnek.

LÓTH: *(dob)* Nem talált.

LAJOS: *(dob)* Nem talált.

HANG: A tévelygők eltévednek.

LÓTH: *(dob)* Talált.

LAJOS: *(dob)* Nem talált.

Függöny